

KİTAP KRİTİĞİ: “FRANSA-SURİYE KISKACINDA HATAY (1937-1939)”

*Book Review: Hatay in the Grip of
France and Syria (1937-1939)*

Dilara SOBAY

Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı,
Yüksek Lisans Öğrencisi, Ordu/Türkiye, E-posta: dilarafyza2505@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-2379-4359>

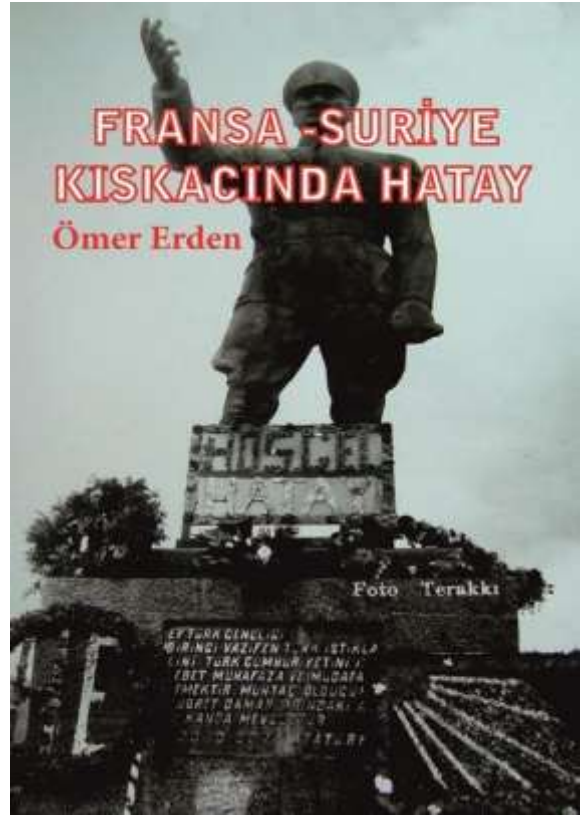
DOI: <https://doi.org/10.29329/akalid.2025.1127.6>

Makale Türü	Kitap Kritiği - Book Review	Article Type
Geliş Tarihi	27 Aralık - December 2024	Received
Kabul Tarihi	28 Ocak - January 2025	Acceptance
Yayın Tarihi	30 Nisan - April 2025	Publication
Sayfa Aralığı	98 - 101	Pages Range

Dilara Sobay, “Kitap Kritiği: Ömer Erden, Fransa-Suriye
Kıskacında Hatay (1937-1939), Serüven Yayınevi, İstanbul, 2015, (ISBN:
9786051801131)”, *Akademik Literatür Sosyal Bilimler Araştırmaları
Dergisi (AKALİD)*, C.3, S.1, Nisan 2025, s. 98-101.

Prof. Dr. Ömer Erden tarafından *Fransa-Suriye Kıskacında Hatay* başlığı ile yazılan kitap, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en önemli diplomatik zaferlerinden biri olan Hatay Meselesi’ni ele almaktadır. Kitap, üç ana tema üzerinden ilerler ve her biri kendi içinde oldukça detaylı bir şekilde incelenen ve değerlendirilen bölümlerden oluşur. Dil ve üslup açısından oldukça sade bir şekilde oluşturulan kitabın her bölümü, kendi içerisinde aktarılan dönemin genel siyasi, askerî, diplomatik ve sosyo-kültürel olaylarını ve gelişmelerini hem yerel hem de uluslararası düzeyde analiz eder. Kitabın *Hatay Sorununun Ortaya Çıkışı Ve Hatay’da Seçim Süreci* başlığı ile oluşturu-

rulan ilk bölümü (s. 17-84), Mondros Mü-tarekesi'nin ardından Hatay'ın Suriye sınırları içinde bir sancak olarak tanımlandığı dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde Fran-sa'nın manda yönetimi altında olan Suriye üzerindeki politikaları ve Hatay'ın bu politikalar içindeki konumu ayrıntılı bir şekilde incelenir. Yazar, Hatay'ın bu dönemde Fransız yönetimi altındaki Suriye'ye dâhil edilmesiyle başlayan süreçte, bölgenin yerel halkı üzerinde yaratılan baskıları ve bu durumun Türkiye Cumhuriyeti'ni nasıl etkilediğini ele alır. Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğindeki yeni Türk devleti, Hatay'ın Türkiye için tarihî ve stratejik önemini diplomatik platformlarda vurgulamış, ancak bu dönemde bölgeyi doğrudan kontrol etme imkânı bulamamıştır.

Kitabın *Hatay Devleti'nin Kurulması ve Hatay'ın Anavatana Katılma Süreci* başlığı ile oluşturulan ikinci bölümünde (s. 98-194), Hatay'ın bağımsız bir devlet olarak ilan edildiği süreç detaylandırılmaktadır. 1937 yılında Fransa'nın, Hatay üzerindeki politikalarını yumuşatmasıyla birlikte bölgeye özel bir statü verilmiş ve Hatay, bağımsız bir devlet olarak ilan edilmiştir. Bu dönemde, Türkiye'nin uluslararası arenada yürüttüğü diplomatik çabalar ve Fransa ile yapılan müzakereler, kitabın esas noktalarından birini oluşturur. Özellikle Mustafa Kemal Atatürk'ün kararlı liderliği ve Türk hükümetinin uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarını savunması, bu bölümde derinlemesine ele alınır. Bağımsız Hatay devleti, yalnızca bir geçiş süreci olarak değil, aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası hukuka uygun bir şekilde toprak kazanımı sağlama çabalarının bir simgesi olarak değerlendirilmiştir. Kitap, bu sürecin nasıl şekillendiğini anlatırken dönemin Fransız ve Türk arşiv belgelerine dayalı olarak Hatay'daki etnik grupların bağımsızlık sürecine tepkilerini ve bölgedeki siyasi atmosferi detaylandırır.

Kitabın *Bağımsız Hatay Devleti Döneminde Suriye'deki Gelişmeler* başlığı ile oluşturulan üçüncü ve en kapsamlı bölümü (s. 200-245), Hatay'ın Türkiye'ye katılım sürecini ele alır. Bu süreçte Atatürk'ün kişisel çabaları ve Türkiye'nin diplomatik zaferleri önemli yer tutar. 1938 yılında Türk ordusunun Hatay'a girişi ve bölgenin Türkiye'ye katılmasına yönelik halk oylaması, kitabın bu kısmında ayrıntılı olarak ele alınır. Yazar, bu olayları incelerken Fransa'nın bu süreçteki geri çekilme stratejisini ve Suriye'nin bölge üzerindeki hak iddialarını da tafsilatlı şekilde tartışır. Kitap, aynı zamanda bu süreçte yaşanan askerî ve diplomatik girişimlerin yanı sıra, Hatay halkının görüşlerini ve bu sürece verdikleri tepkileri de yansıtır. Hatay'daki Türklerin ve Arapların Türkiye'ye katılım sürecinde oynadığı aktif rol, kitabın bu kısmında vurgulanır. Yazar, Hatay'ın

Türkiye’ye katılmasının yalnızca siyasi bir başarı olmadığını, aynı zamanda Türkiye’nin uluslararası arenada saygınlığını artıran bir diplomasi zaferi olduğuna dikkat çeker.

Kitapta Hatay’ın Türkiye’ye katılma süreci, yalnızca yerel ve ulusal bağlamda değil aynı zamanda uluslararası siyasi dinamikler ışığında da derinlemesine incelenmiştir. Nitekim Hatay’ın *Mondros Mütarekesi* (30 Ekim 1918) sonrası dönemde Suriye sınırları içinde bir sancak olarak değerlendirilmesi, bu durumun Türkiye Cumhuriyeti’ni nasıl etkilediği, bölgenin uluslararası hukuka uygun bir şekilde Türkiye’ye bağlanması için izlenen stratejiler gibi birtakım konular ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Yazar, bu süreci ele alırken sadece Türkiye’nin iç dinamiklerini değil aynı zamanda Fransa’nın manda yönetimi altında Suriye ve Hatay üzerindeki politikalarını da kapsamlı şekilde analiz etmektedir. Bu bağlamda kitap, Hatay meselesini bir bölgesel krizden çıkarıp uluslararası ilişkilerin ve diplomatik çabaların bir başarı öyküsü olarak sunmaktadır. Ayrıca 20. yüzyılın ilk yarısında Orta Doğu’da şekillenen siyasi dengeleri ve Türkiye’nin bu dengelerdeki rolünü anlama açısından okuyuculara önemli ipuçları sağlar. Aynı zamanda Hatay’ın Türkiye için yalnızca coğrafi ve ekonomik açıdan değil, siyasi ve millî anlamda da önemini ortaya koyar.

Mustafa Kemal Atatürk’ün de “*Hatay, benim şahsi meselem.*” dediği soruna özellikle dikkat çeken yazar, kitabında liderlik ve diplomasi arasındaki ilişkiyi çarpıcı bir şekilde işlemektedir. Bu açıdan bakıldığında, eser sadece tarih severlere değil, aynı zamanda uluslararası ilişkiler ve diplomasi alanında çalışan araştırmacılara da hitap etmektedir. Kitabın diğer önemli bir özelliği ise Hatay meselesini yalnızca tarihî süreç ve siyasi yönleriyle değil, aynı zamanda bölgedeki sosyo-kültürel ve ekonomik dinamikleriyle birlikte ele almasıdır. Bu yönüyle kitapta Hatay’ın yalnızca bir toprak kazanımı olarak değerlendirilmemesine özellikle vurgu yapılmaktadır. Keza kitapta meselenin, millî egemenlik mücadelesinin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiği bilhassa belirtilmektedir. Nitekim bu bakış açısı, kitabı tarih ve siyaset bilimi araştırmacıları için de önemli bir başvuru kaynağı haline getirmektedir.

Kitap, kronolojik ve tematik bir yapı izleyerek okuyucularına Hatay’ın Türkiye’ye katılma sürecini bütüncül bir perspektifle sunar. Kitap boyunca işlenen ana temalar, Hatay meselesini çok boyutlu bir şekilde anlamayı mümkün kılar. Bu temalar şunlardır: Atatürk’ün Hatay meselesine verdiği önem ve bu meseleyi uluslararası arenada çözme çabaları, Türkiye’nin Hatay üzerindeki haklarını uluslararası hukuk çerçevesinde savunması ve Fransa ile yapılan müzakerelerin detayları, Hatay’da yaşayan farklı etnik ve dinî grupların sürece etkileri ve tepkileri, meselenin Türkiye Cumhuriyeti için millî bir mesele olarak ele alınması ve halkın bu konuda gösterdiği dayanışma.

Kitap, Hatay’ın Türkiye’ye katılma sürecini ele alırken tarihsel olayları yalnızca kronolojik bir anlatı ile sınırlamayıp, bu olayların uluslararası ilişkiler, diplomasi ve sosyo-kültürel bağlamlarını derinlemesine analiz ederek akademik literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Prof. Dr. Ömer Erden, kitabında geniş bir birincil kaynak kullanımıyla dönemin arşiv belgelerine, uluslararası toplantı tutanaklarına ve resmi yazışmalara yer vermiştir. Bu durum, kitabı tarihçiler, siyaset bilimciler ve uluslararası ilişkiler alanında

çalışan akademisyenler için değerli bir başvuru kaynağı haline getirmektedir. Ayrıca kitap, Hatay'ın bağımsızlık sürecini ve Türkiye'ye katılımını diplomasiyle çözülmüş bir örnek vaka olarak ele alırken, modern diplomasi pratiklerine ışık tutan birçok ders sunmaktadır.

Kitap, Hatay meselesinin tarihî sürecini ele alırken, bölgedeki etnik ve dinî çeşitliliği, uluslararası ilişkilerdeki güç dengelerini ve Türkiye'nin ulusal çıkarlarını koruma stratejilerini akademik bir çerçeve dâhilinde değerlendirmektedir. Bu kapsamlı yaklaşım, yalnızca Türkiye Cumhuriyeti tarihine değil, aynı zamanda Orta Doğu çalışmaları ve uluslararası hukuk alanlarına da katkı sağlamaktadır.

Kitapta, Hatay meselesinin çözüm süreciyle ilgili olarak Türkiye'nin uluslararası alandaki konumunu güçlendiren politikaların ve stratejilerin ayrıntılı bir analizi yapılmıştır. Bu analiz, Türkiye'nin 20. yüzyılın ilk yarısında izlediği dış politika stratejilerinin anlaşılmasına yönelik özgün bir perspektif sunar. Kitap, bu yönüyle yalnızca tarihsel bir kaynak olmanın ötesine geçerek, diplomasi, tarih ve uluslararası ilişkiler alanlarında çalışan araştırmacılar için kapsamlı bir rehber niteliği taşımaktadır.

Kitap, akademik bir yaklaşımla hazırlanmış olsa da editörüne dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bu eksiklik, kitabın redaksiyon süreci ve akademik yeterliliği hakkında doğrudan bir bilgiye ulaşmamızı zorlaştırıyor. Editör, yazarın argümanlarını güçlendirecek ve akışın tutarlılığını artıracak bir rol oynayabilirdi. Özellikle akademik kaynakların düzenlenmesi ve okuyucunun metni kolayca takip etmesini sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesinde editör katkısı belirgin bir eksiklik olarak göze çarpıyor.

Kitapta, konunun mekânsal boyutlarını görselleştirmek adına harita, plan ya da kroki kullanımına yer verilmemiştir. Zira özellikle haritalar, anlatılan süreçleri somutlaştırarak, olayların coğrafi bağlamını açıklamak açısından güçlü bir araçtır. Bu eksiklik, kitabın konuyu çok boyutlu bir şekilde ele alma iddiasını zayıflatmaktadır. Gelecekteki baskılarda bu tür görselleştirmelerin eklenmesi, eserin hem akademik hem de okuyucuya yönelik değerini artırabilir.

Kitabın dili genel anlamda akıcı ve akademik bir tutarlılık taşımaktadır. Ancak yer yer tekrarlara ve karmaşık cümlelere rastlanmaktadır. Özellikle, dönemin politikalarının ve diplomatik süreçlerinin detaylı anlatımı sırasında kullanılan teknik dil, tarihsel bağlama hâkim olmayan okuyucular için kafa karıştırıcı olabilir.

Kitapta geniş bir birincil kaynak kullanımı vurgulanmış olsa da kaynakların değerlendirilmesine dair eleştirel bir analiz eksikliği dikkat çekmektedir. Örneğin, kullanılan belgelerin bağlamı veya güvenilirliği üzerinde pek durulmamıştır. Ayrıca kitap, tematik bir yapı izlese de bazı bölümlerde olaylar arasında bağlantı kurmak güçleşmektedir. Kronolojik anlatımın daha belirgin şekilde vurgulanması faydalı olabilirdi. Aynı şekilde kitapta kavramsal açıklamalara sık sık yer verilebilir ve bölüm sonlarında özetlemeler yapılabilirdi. Ayrıca kitap, Hatay'daki etnik ve sosyo-kültürel dinamikleri ele almasına rağmen bu konuları derinlemesine analiz etmekten uzak kalmıştır. Örneğin bölgedeki yerel halkın yaşadığı sosyokültürel dönüşüm daha ayrıntılı işlenebilirdi.